

Z knihovny Archivu Ministerstva vnitra*Radek Minárik*

BIMAN, Stanislav, DUŠKOVÁ, Sabina, RADVANOVSKÝ, Zdeněk (ed.): *Kdo byl kdo v říšské župě Sudety. Biografická příručka*. Sv. 1. A – B. Ústí nad Labem, Albis International 2003. 306 s.

Biografické záznamy osob, které udržovaly a spoluvytvářely nacistický režim v oblasti politické, státní, policejné-bezpečnostní, soudní, hospodářské a kulturní na území odtrženém od českých zemí v letech 1938–45. Osoby v politické správě NSDAP; nositelé výsostných mocí, političtí vedoucí, vedoucí úřadů, další vedoucí funkcionáři, důvěrníci, pověřenci, samostatní pracovníci. Velitelé a osoby ze štábů vyšších úseků, praporů, rot a čet u SA a SS.

BORÁK, Mečislav: *Perzekuce občanů z území dnešní České republiky v SSSR*. Sborník studií. Praha, Ústav pro soudobé dějiny AV ČR 2003.

Českoslovenští občané perzekvovaní v SSSR – cíl, předmět a metody výzkumu. Prameny. Formy perzekuce. Národní, státní a územní příslušnost perzekvovaných. Okruhy perzekvovaných Čechů. Osoby odvečené do SSSR. Čs. váleční zajatci. Celkový rozsah perzekuce čs. občanů v SSSR. Přílohy: vydané soupisy zastřelených a perzekvovaných osob, seznam zajateckých táborů v SSSR. – *Zvláštní fondy Státního archivu Ruské federace* (Dušan Janák, Zdeněk Jirásek). *Slovenské oběti perzekuce v archivech Ruské federace* (Tamara Juríková). *Váleční zajatci v jáchymovských dolech* (Dušan Janák). *Osoby zavlčené z čs. území do SSSR v závěru 2. světové války* (Milada Polišínská). *Odvlečení ruských a ukrajinských emigrantů z ČSR* (Vladimír Bystrov). *Perzekuce Čechů na Ukrajině* (Evžen Topinka). – Rejstřík, přílohy, výběr pramenů.

BYSTROV, Vladimír: *Únosy československých občanů do Sovětského svazu v letech 1945–1955*. Praha, Ministerstvo vnitra 2003. 343 s. Ed.: Svědectví.

Pronasledování československých občanů represivními orgány SSSR na území Podkarpatské Rusi a Slovenska na konci 2. světové války a po ní. Odvlékání ruských emigrantů a českých reemigrantů. Odsouzení a věznění v sovětských koncentračních táborech. Prosovětský oportunismus čs. vedení a arogance sovětského státního teroru v jednáních o navrácení odvečených osob. Repatriace. – Dokumentové přílohy. Jmenný rejstřík.

ČELOVSKÝ, Bořivoj: *Ta ženská von Hohenlohe*. 2. vydání, Šenov u Ostravy, Tilia 2004. 291 s.

Steffi Richterová, alias kněžna Stephanie Hohenlohe-Waldenburg-Schillingsfuerst (1905–1972), studie životopisná a historiografická. – Období nástupu fašismu a nacismu v Evropě, mnichovská konference, 2. světová válka, špionáž, poválečné období v USA. – Fritz Wiedemann, Edgar Hoover, Axel Springer. Archivní a jiný pramenný materiál, jmenný rejstřík, fotografie. – „[Knihu] považuji... za strhující dílo i literaturu faktu, odbornost se v ní spojila s umným literárním zpracováním. ...ústřední figura... byla dobrodružkou mimořádných společenských a politických styků, ženou bez skrupulí a zábran.“ (Robert Kvaček, s. 11).

DRÁPALA, Milan: *Na ztracené vartě Západu. Antologie české nesocialistické publicistiky z let 1945–1948*. Praha, Prostor 2000. 682 s.

Helena Koželuhová, Pavel Tigrid, Jan Kolár, Luděk Forman, Bohdan Chudoba, Ladislav Jehlička, Miroslav Skácel, Bohuslav Brouk; výbor z novinových a časopiseckých článků. – Poměry v žurnalistice poválečné republiky – studie. Biografické medailony autorů publikovaných textů. Bibliografie, poznámky, jmenný rejstřík.

HANZLÍK, František: *Vojenské obranné zpravodajství v zápasu o politickou moc 1945–1950*. Praha, Ministerstvo vnitra 2003. 357 s. Ed.: Svědectví.

Místo a úloha vojenského obranného zpravodajství v mocenském zápase v Československu v letech 1945–51. Vznik OBZ a postupné systematické rozšiřování jeho vlivu a působnosti i mimo armádu. Podíl OBZ při upevňování moci komunistické strany po únoru 1948 a jeho podíl na nezákonné perzekuci příslušníků armády v tomto období. – Archivní prameny. Bibliografie. Dokumentová příloha.

JARKOVSKÁ, Lucie: *Ve službách ministerstva vnitra. JUDr. Jan Chudoba 1898–1983*. Hradec Králové, Univerzita Hradec Králové 2003. 178 s. Ed.: Dissertationes historicae. Sv. 9, 2003.

Jan Chudoba (1898–1983), 1938–45 ředitel Státního policejního úřadu v Náchodě. Studie životopisná a historická. – Kariérní postup, činnost v době 2. světové války, odboj, revoluce. Působení ve státní správě od r. 1945, zatčení, vyšetřování, věznění. Průběh rehabilitace. Seznam pramenů a literatury, obrazová příloha, jmenný rejstřík.

KUTHAN, Pavel J.: Česká družina 1914–1916. Hradec Králové, Kuthan 2002. 83 s.

1. světová válka, čeští dobrovolníci v Rusku, ruští odvedenci českého původu. Vznik České družiny, průběh výcviku a bojového nasazení, faktické splynutí s československou legií (Československý střelecký pluk). Dobové fotografie, mapa, nákresy, výzbroj a výstroj, přehledy ztrát a vyznamenaných příslušníků, významní velící důstojníci. Literatura a prameny.

LOEVENSTEIN, Bedřich: Civilizace a fašismus. Studie z let 1969–1971. Praha, Ústav pro soudobé dějiny AV ČR 2003. 91 s.

Analýza fenoménu fašismu filosofická a sociologická (politologická). Shrnutí dosavadních pojetí; fašismus jako a) krize (křeč) moderny, „*revoluce nihilismu*“ (pojetí křesťanské), b) hnutí regresivní (balkánské kořeny fašismu, původ z nedostatečně vyvinutého kapitalismu; pojetí liberální), c) deformovaný národní vývoj, novobarbarství. Novost fenoménu fašismu ve 20. stol., relativizace stávajících politologických kategorií. – Fašismus v dějinách evropské civilizace (humanity). Historický rozbor pokroku civilizace – systém vytlačování činitele násilí ve prospěch praktických dovedností (průmyslu a obchodu), měšťanská racionalita, mentální změny (zvyšování citlivostního prahu). Formování civilizačního konceptu v 18. stol. Osvícenství versus latentní barbarství. Herder, Kant, Holbach, Ferguson, Rousseau. Kulturní pesimismus romantismu. Koncepce lidských práv a počátky mezinárodního práva. Novodobý historismus a jeho původ v osvícenství, nehistoričnost barbarství. Herní pojetí fenoménu civilizace (Huizinga). Evropská identita (Burckhardt) – tendence ke kompromisním řešením, schopnost renesance, civilizační syntéza. Selhání ideologií a násilných universalisujících pokusů (válka strašidel). Revolučnost, ideologičnost, dynamika. – Vývoj evropské racionality: práce, právní myšlení, klášterní kázeň. Prolomení uzavřené společnosti racionalizační (kapitalistickou) dynamikou, odtabuizování. Ústup iracionality a syntéza kulturních prvků setkáváním na tržišti, „neutralizace“ skutečností. Historické vědomí a snaha po ovlivnění dějinného vývoje, vykročení z pouhé přítomnosti. Relativizace a zesvětštění, kvantifikace zkušenosti, technika. Demytologizace politicko-právního systému, funkcionalizace pojmů viny a trestu, přechod od statusové k funkční autoritě, politická racionalizace. Zesoukromění náboženství (ideologie) v občanské společnosti. T. G. Masaryk, Max Weber. Moderní stát, byrokracie, veřejná kontrola, technokracie („*felahizace*“). Absolutismus racionalistické doktrinářství, osvícenský patos a vůle k rozumu. Vznik demokratického systému kombinací „anglického“ empirického pluralismu a „francouzského“ abstraktního egalitarismu. Racionální vzorec tvorby a prosazování politické vůle. Konservatismus, utopismus, komplementárnost svobody a rovnosti. Hodnotová škála. Evropské kulturní korektivy. – Starší vrstvy vědomí přetrvávají překryty racionálním universem. Špatná integrace civilizačních sfér, specializace, vědeckotechnický pokrok a informační příval vyvolávají krizi hodnotové škály. Kulturní vědomí souvislosti, „*současnost nesoučasného*“. Konservatismus reakcí na novodobou dynamiku, protiosvětská tendence (restaurace), fetišizace společenského celku (nacionalismus, národní, organický stát), kritika kapitalismu. Ztráta přehlédnutelných poměrů, vykořenění, bezradnost, přetížení. Ztráta víry a strach ze skepse, moderní neurotičnost a obrát k „*sekundárním kultům*“, nacionalismus pokračovatelem tradičního katolického organicismu. Zesilování iracionální tendence v krizových dobách, manipulace agresivních odreačovacích aktů – Bismarck, marxismus. Frustrace, paranoidní projekce, antisemitismus. Snaha zastavit racionalizaci, regres, programová uzavřenost, návrat předindustriálních idyl. Reintegrační pokusy („*nelegitimní přechody hranic*“) v politice a manipulace ostatních sfér (poezie, věda), tendence k vojenským hodnotám proti rozkladnému liberalismu (Prusko). Biologismus a (sociální) darwinismus, pozdní Nietzsche, rasové teorie a eugenické snahy (Gobineau, Chamberlain), vitalismus. Ztroskotávání regresivních pokusů, rovnováha civilizace. – Duchovní, politický a sociální vývoj Německa v 19. stol. Romantický protest, odcizení, zkušenost francouzské revoluce a prvních kapitalistických krizí. Romantické kořeny klasického historismu a nových civilizačních forem. Romantika překračuje práh nelegitimnosti – aktualizace středověkých struktur (stavovský stát), absolutizace původnosti, nacionalismus a nacionální mesianismus. Protifrancouzské resentimenty. „*Německá ideologie*“. Dichotomie kultury a civilizace. Etatismus. Brutalizace romantiky a romantizace cynismu. Předindustriální elity v čele státní byrokracie, polovičatá forma vlády buržoazie. Bismarck, syntéza racionálních a iracionálních komponent. Vilémovská éra, iracionální nihilismus (Max Weber), epigonská romantika, protianglický komplex, imperialistická expanze. – Německý „válečný zážitek“ vede k zesílení proticivilizační tendence. Protofašistická tendence. Fašismus jako nový civilizační fenomén a setrvačnost tradičních ideologických schémat. Komplex „*morální obroda válkou*“, úleva z války, útěk vpřed. Znefunkčnění a odromantizování války vojenskou technikou, Thomas Mann. Komplex „*paranoické národní soběstačnosti*“ a „*narcisovské sebezbožnění*“. Komplex „*sociální císařství*“, „*národní pospolitost*“, „*válečný socialismus*“. Oswald Spengler. Militarizace zázemí, autarkie. Romantická idealizace venkova. Válečné metody v mírových

podmínkách. Ideologie 1. světové války a nacistický kultický ceremoniál, mýtus, iracionální dynamika. Výmarská republika – nezvládnutý mír. Mýtus krve a rasy v kombinaci s technickou racionalitou. Symptom civilizační krize. – Doslov po třech desetiletích: „...náčrtu evropské racionality či spíše modernizace... lze vytknout ne-li pokrokářské iluze, tak aspoň odmítání heideggerovské denunce moderny jako patogeneze.“ (s. 88).

MATOUŠKOVÁ, Miroslava, HEJLÍK, Ladislav: *Osobní údaje a jejich ochrana. Knížka pro praxi.* Praha, ASPI 2003. 415 s.

Smysl a právní zakotvení ochrany osobních údajů. Osobní údaje a právo na informace. Osobní údaje a utajované skutečnosti. Definice a typologie osobních údajů. Dokumenty a formy záznamu. Zpracování a povinnosti při zpracování osobních údajů. Subjekt údajů a jeho práva. Úřad pro ochranu osobních údajů – postavení, působnost, úkoly. Příloha: legislativní normy k ochraně osobních údajů v plném znění. Rejstřík věcný a názvový. Rejstřík právních předpisů.

Nepřichází-li práce k Tobě. Různé podoby nucené práce ve studiích a dokumentech. – Kommt die Arbeit nicht zu dir. Verschiedene Formen der Zwangsarbeit in Studien und Dokumenten. Praha, Česko-německý fond budoucnosti 2003. 405 s.

Nucené práce v období nacionálního socialismu. Definice pojmu nucené práce. Mimopracovní život nuceně nasazených, ubytovací zařízení pro nuceně nasazené. Životní podmínky občanů polské národnosti nasazených na území landrátu Jablonné v Podještědí. Postavení vězňů internovaných v nacistických káznicích a věznicích na českém území a v Rakousku. Pracovně-výchovné tábory pro ženy. Tábory pro osoby částečně židovského původu či árijské partnery ze smíšených manželství. Systém pronásledování a germanizačních snah zaměřený na potomky českých obětí či odpůrců nacismu. Rekvizice a odvoz zvonů z území protektorátu a odtrženého pohraničí ČSR. – Sborník studií, dokumentová příloha.

Profesor Václav Chytil a uranové doly. Praha, Univerzita Karlova 2003. 214 s. Editor Pavel Klener, doslov (Jiří Pulec).

Václav Chytil (1907–1980), edice textů z vězení. – *Úvod* (Zdeněk Pousta); československo-sovětské vztahy po 2. světové válce, těžba uranové rudy na Jáchymovsku a na jiných místech (Krušnohoří, Příbram, Českomoravská vrchovina), zajatecké, pracovní a vězeňské tábory 1945–konec 50. let, poměry. Politické procesy. – *Chytilův příspěvek k logice* (Miroslav Jauris); Chytilovo *Pojmosloví*, analýza, historie a okolnosti vzniku díla. – *Pojmosloví* (Václav Chytil); symboly – druhy, funkce, vazby, definice symbolové, definice matečné, difference, tvorba. Pojem, pojmové myšlení, tvorba pojmu, vazba pojmu na symbol. – *Několik poznámek k Chytilově spisu Vina a trest* (Jiří Příbáň) – analýza díla. Vina a trest v právněfilosofickém myšlení u Kanta a Hegela. – *Vina a trest. Právněfilosofické pojednání* (V. Chytil); pojmy vina (viník) a zásluha (záslužník), trestnost, trestní sankce, normativní struktura trestu, norma, retribuce (retribuční akt), reparace. Determinismus a indeterminismus v sankčním právu. – *Poslední rozloučení s Englišem* (V Chytil); Karel Engliš (1880–1961), filosof, národohospodář, právník – nekrolog. – „Skloníme-li se před Chytilovou vězeňskou statí jako před obdivuhodným příkladem nepoddajnosti intelektu vůči násilí, ať se tím zároveň skláníme i úctou k tomuto intelektu samému.“ (M. Jauris, s. 54)

První správa. Československá rozvědka v dokumentech. 1945–1990. 1. díl. Praha, Úřad pro zahraniční styky a informace 2000. 170 s.

Místo rozvědky v právním systému poválečného Československa. Rozvědka v organizační struktuře SNB, resp. StB. Funkce rozvědky v represivním systému. Vojenská a civilní rozvědka. Rudolf Barák, význam. Lubomír Štrougal. Rok 1968, příprava zákona o zpravodajských službách. Nový statut rozvědky. Období po r. 1968, vědecko-technická rozvědka. Osmdesátá léta, organizační řád. – Chrestomatie základních dokumentů.

Sborník referátů ze semináře Historie emigrace z českých zemí, který se konal při příležitosti Setkání krajanů v Mladé Boleslavi 22.–25. 6. 2000. Mladá Boleslav, Okresní muzeum 2001. 176 s.

Studie etnologické (etnografické). Příspěvky k dějinám vystěhovalectví do Ameriky, Slezska, na Volyň. Emigrace z Mladoboleslavska. Reemigrace. Krajanské spolky, exilové organizace. Česko-německé vztahy.

STÁTNIK, Dalibor: *Osud a smrt Žofie Veselíkové*. In: *Po stopách nedávné historie. Sborník k 75. narozeninám doc. Karla Kaplana*. Brno, Prius 2003. s. 109–123.

Žofie Veselíková (1896–1948), studie životopisná. Společenské a hospodářské elity v poúnorovém Československu obecně. – Životopis Ž. V., poměry rodinné a majetkové, společenské styky. Josef Kieslinger. Ivan Herben. – Činnost a chování v době okupace, uvěznění. Obžaloba a rozsudek mimořádného lidového soudu (1947), průběh věznění. Pokus o obnovu řízení a znovuzískání majetku, zakonspirování ze strany StB. Štěpán Plaček, Karel Šváb, rozpory o osobu Ž. V., Rudolf Slánský. – Vtažení Ž. V. do akce „Kameny“ (fingované ilegální přechody hranic), zatčení, sebevražda ve vězení. – Poznámky.

STRIK, Gretl: *Tragické májové dny 1945 v Městečku Trnávce. Pokus o dokumentaci. (Die tragische Maitage 1945 in Markt Tuernau. Versuch einer Dokumentation.)* Středokluky, Susa 2002. 91 + 77 s. ...za spolupráce s rodinnými příslušníky obětí a s německými i s českými obyvateli vesnice/...unter Mitarbeit von Angehörigen der Opfer sowie deutschen und tschechischen Dorfbewohnern. Ed.: V živé paměti / In lebendiger Erinnerung.

Rekonstrukce událostí v Městečku Trnávce (okr. Moravská Třebová) bezprostředně po ukončení 2. světové války. Vraždy (popravy) německého civilního obyvatelstva a válečných zajatců spáchané (vykonané) příslušníky tzv. Rudých gard a vojáky Rudé armády. Výpovědi pamětníků. – Česko-německé vztahy; usmíření. Dodatek: dějiny rodiny Wenzlů ve 20. stol. Proslov 13. května 2000 na hřbitově v Městečku Trnávce při odhalení pamětní desky. – Bilingva.